

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ ІМ.В.ЛЯГІНА

Бібліотека і творчість в дитячому віці: досягнення, проблеми та перспективи.

(Інформаційно-аналітичний огляд)

Миколаїв
2011

Талановиті діти – головний ресурс процвітання кожної нації.

Активними помічниками дитини в пізнанні необмеженого світу духовних цінностей, розвитку художніх і творчих здібностей, підтримки інтересу до читання книжок є бібліотеки, що обслуговують дітей. Саме вони сьогодні створюють дітям і підліткам комфортні умови для повноцінного інтелектуального спілкування, сприяють поповненню інформаційного багажу, надають творчий простір для проведення дозвілля.

Залучаючи дитину до читання, сучасна бібліотека не тільки відкриває шлях до одного з важливих джерел інформації, вона робить значно важливішу справу: вона захищає його душу, живить розум і серце, сприяє творчій самореалізації особистості.

Саме ця робота ведеться бібліотеками, що обслуговують дітей, спільно з бібліотеками інших відомств. Шкільні бібліотеки області докладають чимало зусиль у роботі з обслуговування творчо здібних дітей. Складаються рекомендаційні списки літератури, проводяться індивідуальні бесіди з метою виявлення творчих здібностей дитини, огляди літератури. Оформлюються книжкові виставки, виставки малюнків та творчих робіт. Бібліотекарі запрошуються на засідання педрад, методичні заняття.

Важливо, щоб читання стало емоційно-творчим процесом, маючи особистий сенс для дитини-читача.

На допомогу підтримці і просуванню читання як основи інтелектуального, творчого, особистісного розвитку дитини в бібліотеках області продовжують діяти бібліотечні програми. Реалізація такої діяльності бібліотек відбувається із залученням громадських та навчальних закладів міста та області:

- «Обдаровані діти – майбутня еліта нації» (ОДБ ім. В.Лягіна);
- «Відкриємо книгу дітям » (Арбузинська РДБ);
- «Мої перші кроки в бібліотеці» (Березанська РДБ);
- «Книга єднає покоління» (Веселинівська РДБ);
- «Книга та дозвілля» (Казанківська РДБ).

Програма обласної бібліотеки для дітей *«Обдаровані діти – майбутня еліта нації»* діє вже 6 років поспіль. Її мета – сприяння розвиткові юних талантів. Заради допомоги дітям-літераторам була створена літературна студія «Секрет», яка виховала багато юних письменників, членів НСПУ і НСЖУ – лауреатів і дипломантів численних обласних, всеукраїнських і міжнародних конкурсів.

Завдання програми *«Відкриємо книгу дітям»* (Арбузинська РДБ) – всебічна підтримка читання, формування у громадській думці уявлень про цінності і значущість читання та книги, просування кращих зразків літератури у сферу дитячого читання, а також виявлення позитивного досвіду роботи бібліотек району у даному напрямку.

У рамках програми *«Мої перші кроки в бібліотеці»* (Березанська РДБ) проведено акцію «Читаємо всі». Основою цієї акції стали голосні читання, які проводяться бібліотекарями та волонтерами в бібліотеці, групах подовженого дня Березанської ЗОШ, дитячому садку «Сонечко» і супроводжуються розповідями про авторів книг, показом казок-вистав лялькового театру, вікторинами.

Протягом 2010 року *Веселинівська РДБ* продовжила роботу над цільовою бібліотечною програмою *«Книга єднає покоління»*. До реалізації залучені ветерани Великої Вітчизняної війни, поети, депутати, представники важливих для краю професій, які цікаво розповідали про життя, про найулюбленіші прочитані ними книги.

В *Казанківській РДБ* розроблена та впроваджується цільова програма *«Книга та дозвілля»*, в координації з Будинком дитячої та юнацької творчості, який здійснює пошук і підтримку юних талантів. Програма ставить за мету популяризацію книги за допомогою масової та індивідуальної роботи, сприяння формуванню творчого потенціалу дітей.

Кожна дитина талановита, має природні здібності та творчі задатки, і одним з найефективніших шляхів пошуку талантів є конкурси, участь у яких надає читачам радість особистої самореалізації, почуття власної гідності.

Конкурси дитячої творчості останнім часом стали функціональною ланкою майже всіх бібліотек Миколаївської області, що обслуговують дітей.

Бібліотеками області, що обслуговують дітей, проводяться конкурси, які сприяють творчому розвитку обдарованих дітей. Діти беруть участь у районних, обласних та всеукраїнських творчих конкурсах. Проведення таких конкурсів сприяє залученню до бібліотек соціальних партнерів та співпраці з управлінням освіти, управлінням сім'ї та молоді, інститутом післядипломної освіти, шкільними бібліотеками тощо.

Розвитку творчості в дитячому віці, стимулюванню читацької активності та популяризації читання серед дітей області сприяють заходи, які проводяться в бібліотеках Миколаївщини у рамках обласного гуманітарного проекту *«Велике читання»* (2010 – 2018 рр.), затвердженого Наказом управління культури облдержадміністрації від 20.11.2009 р. №261.

Так, у 2010 році, бібліотеки, що обслуговують дітей, області взяли участь в обласному конкурсі дитячого малюнка і плаката «З книгою – у майбутнє», який пройшов у рамках цього проекту та організатором якого була ОДБ ім. В.Лягіна.

У цьому конкурсі взяли участь 106 учасників віком від 6 до 14 років з різних куточків Миколаївщини: міст Миколаєва, Вознесенська, Первомайська та районів: Арбузинського, Баштанського, Березанського, Березнегуватського, Веселинівського, Доманівського, Єланецького, Жовтневого, Казанківського, Миколаївського, Новобузького, Новоодеського, Очаківського та Снігурівського.

Участь взяли читачі як бібліотек системи Міністерства культури, так і Міністерства освіти, а саме шкільні бібліотеки. Найактивнішими були читачі Миколаївської обласної бібліотеки для дітей ім. В.Лягіна, Баштанської, Березанської, Снігурівської ЦБС.

Представлені на конкурс малюнки містили у собі найрізноманітніші, часом фантастичні уявлення маленьких художників про роль книги у майбутньому.

У цьому році ОДБ ім. В.Лягіна, в рамках цього Проекту, проводить обласний конкурс творів «Книга у моєму житті», підсумки якого будуть проведені у грудні місяці поточного року. Активну участь взяли читачі обласної бібліотеки для дітей ім. В.Лягіна, КЗ «Бібліотечна мережа м.Вознесенська», Арбузинської, Баштанської, Березанської, Березнегуватської, Врадіївської, Веселинівської, Доманівської, Єланецької, Казанківської, Новоодеської, Жовтневої, Миколаївської та Снігурівської ЦБС.

Обласною бібліотекою для дітей ім. В.Лягіна проводяться різноманітні конкурси дитячої творчості спільно з різними громадськими організаціями та управліннями.

Так, у 2011 році був проведений обласний конкурс «Мой край родной, моя земля» спільно з Миколаївською жіночою організацією ВСЖТ «За майбутнє дітей України», обласний тур всеукраїнського конкурсу дитячої творчості «Податки очима дітей» спільно з ДПА у

Миколаївській області, всеукраїнський конкурс шкільних робіт «Сквозь тернии к звездам» спільно з Миколаївською обласною організацією «Русич».

Кожного року юні читачі бібліотек беруть участь у щорічному обласному фестивалі-конкурсі дитячої та юнацької літературної творчості «Святий Миколай збирає таланти». Він організований управлінням культури облдержадміністрації, обласним осередком Національної Спілки письменників України, Миколаївською обласною бібліотекою для дітей ім. В.Лягіна.

Вироблення у дітей навичок самостійної роботи з книгою, підвищення якості і ефективності процесу читання сприяє проведення у бібліотеках щорічного всеукраїнського конкурсу дитячого читання «Найкращий читач України» та щорічного регіонального конкурсу «Найкращий відгук на сучасну дитячу прозу».

Кожного року в березні місяці в Обласній бібліотеці для дітей ім. В.Лягіна проходить підведення підсумків обласного етапу Всеукраїнського конкурсу «Найкращий читач України», на якому збираються найактивніші читачі області. Конкурс проводиться як творче змагання дітей, які люблять книгу і багато читають. Цей конкурс відбувається в тісній взаємодії зі шкільними бібліотеками Миколаївщини. Саме кожного року найкращі читачі бібліотек області конкурсу «Найкращий читач України» достойно представляють армію книголюбів Миколаївщини на фестивалі «Книгоманія» у рамках Всеукраїнського «Форуму видавців» у Львові.

Головною умовою обласного конкурсу «З любов'ю до рідної природи», організатором якого стала ОДБ ім. В.Лягіна, було виготовлення кожним читачем-учасником еко-книжки-саморобки. Кожен мав продемонструвати свої знання з екології, творчу уяву, а також уміння і здатність в викладі матеріалу і оформленні книжки. Конкурс показав, що діти прекрасно знають флору і фауну рідного краю і всього світу, рідкісні види, які потребують пильної уваги та захисту. Саме еко-книжки-саморобки стали художніми творами дітей: вірші, оповідання, казки, краєзнавчі дослідження, і багато іншого. Оформляли їх діти дуже старанно, з художнім смаком, доповнювали власними ілюстраціями, фотографіями.

Саме під час проведення конкурсної діяльності обласна бібліотека для дітей ім. В.Лягіна тісно співпрацює в тісній взаємодії з такими закладами:

- Управління у справах преси та інформації Миколаївської облдержадміністрації;
- Управління у справах сім'ї та молоді Миколаївської облдержадміністрації;
- Управління освіти і науки Миколаївської облдержадміністрації;
- Миколаївська спілка художників України;
- Миколаївська спілка письменників України;
- Книговидавничі та книгорозповсюджувальні організації;
- Бібліотеки області, що обслуговують дітей;
- Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв. Кафедра документознавства і інформаційних систем;
- Миколаївський Палац творчості учнів.

Дозвіллева діяльність читачів-дітей сприяє гармонійному розвитку, ініціативності, удосконалює їх емоційну сферу. За допомогою гри та творчості засвоюються основні морально-етичні поняття, відбувається навчання культурі спілкування.

Головна мета такої діяльності полягає у створенні дітям такого психологічного мікроклімату, при якому:

- ✓ вони могли б виявити свої здібності
- ✓ розкрити таланти
- ✓ усвідомити своє місце в сім'ї та суспільстві
- ✓ проявити особистість та комунікативність.

Основними формами такої роботи в дитячих бібліотеках Миколаївщини є:

- **ігрові заходи** (Вознесенська ЦБС, Березанська, Березнегуватська, Братська, Єланецька, Казанківська РДБ, дитяча бібліотека КЗ «Бібліотечна мережа м.Вознесенська»)
- **літературні свята** (Вознесенська ЦБС, Березанська, Березнегуватська, Братська, Владіївська, Доманівська, Очаківська РДБ, дитяча бібліотека КЗ «Бібліотечна мережа м.Вознесенська»)
- **літературні огляди, бесіди** (Вознесенська ЦБС, Березнегуватська, Веселинівська, Владіївська, Казанківська, Очаківська, Первомайська РДБ, дитяча бібліотека КЗ «Бібліотечна мережа м. Вознесенська»)
- **лялькові вистави** (Березанська, Березнегуватська, Казанківська, Очаківська ЦДБ, дитяча бібліотека КЗ «Бібліотечна мережа м. Вознесенська»).

Особлива увага бібліотеками області, що обслуговують дітей, приділяється роботі щодо обслуговування дітей з обмеженими можливостями. Саме **участь у творчих та читацьких конкурсах** сприяє всебічному гармонійному розвитку такої дитини. Вони формують її як творчу особистість, якій в процесі дозвіллевої діяльності надається можливість самореалізації та саморозвитку.

Так, протягом останніх років діти з обмеженими можливостями Миколаївщини взяли участь у:

- Всеукраїнських, обласних та районних конкурсах дитячої творчості (дитяча бібліотека КЗ «Бібліотечна мережа м.Вознесенська», Арбузинська, Березанська, Березнегуватська, Веселинівська, Врадіївська, Жовтнева, Казанківська, Очаківська РДБ, ОДБ ім. В.Лягіна)

- Фестивалях дитячої творчості (ЦБС для дітей м. Миколаєва).

Необхідною умовою створення і ефективної діяльності системи бібліотечного обслуговування дітей з обмеженими можливостями є координація роботи бібліотек різних відомств (дитячих, шкільних, спеціальних) і культурно-дозвілевих, соціальних та громадських установ. Вона здійснюється на усіх рівнях, охоплює різні напрямки бібліотечної роботи, створюючи більш широкі можливості для задоволення інтересів даної категорії читачів.

Зв'язки бібліотек для дітей з суміжними соціальними інститутами (школами, будинками культури, центрами реабілітації) йдуть на користь читачам. При цьому бібліотека стає провідним змістовним елементом всієї соціально-культурної інфраструктури, без якого неможливе повноцінне функціонування інших складових.

Пріоритетною серед дозвілево-освітніх форм роботи вважається **створення творчих читацьких об'єднань за інтересами.**

Їх мета допомогти дитині:

- виявити свої здібності
- збагатитися новими знаннями
- навчитися творчо мислити і розвивати уяву
- прилучитись до культурних і літературних цінностей тощо.

Широке коло інтересів дітей і підлітків знайшло місце в різнобічному тематичному діапазоні творчих об'єднань, що обслуговують дітей області. Найпоширенішими серед читачів є

напрямки: літературний, пізнавальний, екологічний, краєзнавчий, народознавчий.

Всього в дитячих бібліотеках Миколаївщини діє на сьогоднішній день 43 дитячих об'єднання за інтересами і клубів та 9 лялькових театрів. Бібліотеки залучають дітей до підготовки і проведення масових заходів. Саме це дає змогу стимулювати особистісну активність дитини.

В **Обласній бібліотеці для дітей ім. В.Лягіна** для читачів працює клуб юних казкарів «Жар-птиця», який об'єднує малят, які знають, люблять читати казки і навіть самі створюють їх. Вони неодноразово брали участь у конкурсах казок, малюнків до казок.

При відділі мистецтв ОДБ створений ресурсний центр «ДіМ» (Діти і Мистецтво), який надає інформаційну, консультативну допомогу дітям зі здібностями у галузі мистецтва. У цьому відділі працює арт-гурток «Хобі і ти», де діти займаються улюбленими видами хобі, а головне – знайомляться із широким спектром літератури на допомогу захопленням.

Красномовним прикладом поєднання книги і дитячої творчості була зустріч юних художників (гурток «Мальва» при Міському палаці творчості учнів) з письменницею В. Марущак. Це була справжня творча майстерня: авторка читала казки зі своєї нової книги, діти обговорювали їх і проілюстрували історії кожного казкового персонажа.

Досвід роботи Обласної бібліотеки для дітей з питань розвитку творчого читання був презентований під час Міжнародної конференції «Бібліотеки та інформаційні ресурси в сучасному світі науки, культури, освіти та бізнесу», м. Судак (виступ директора Жайворонок Т.А. «через бібліотеки к творчеству или со-творение читателей»).

В **Арбузинській РДБ**, де з 2005 року працює клуб «Гармонія», метою якого є розвиток творчих здібностей у дітей з обмеженими можливостями. Клуб має статут, план роботи на рік обговорюється з дітьми. Заняття проводяться в ігрових формах. До роботи клубу залучені фахівці.

У **Березнегуватській РДБ** діє об'єднання поезії «Муза», мета якого - виховання любові до поезії, надання можливості практичного віршування та щорічна презентація нових збірок поезій юних читачів.

Для читачів дітей **Братської РДБ** працює клуб любителів фольклору «Калинонька». Мета клубу – поглиблення знань у галузі

літератури з народознавства, відображення народних звичаїв та обрядів.

Вже не перший рік в *Казанківській РДБ* діє читацьке любительське об'єднання «Книголюб», члени якого є активними помічниками в проведенні масових заходів.

На базі бібліотек **ЦБС для дітей м. Миколаєва** працюють: «Тинейджер клуб» та креатив-клуб «Стильна штучка» (ЦМБ), «Пан і паночка» (ф.5), «Клуб увлекательного чтения», «Креативна мама» (ф.10), «Бембі», «Чарівник», «Цветик-семицветик» (ф.6). На їх засіданнях проводяться казкові мандрівки, тренінги, літературно-рольові ігри, цікаві діалоги.

Для організації дозвілля дітей працівники бібліотеки *для дітей КЗ «Бібліотечна мережа м. Вознесенська»* проводять комплекс заходів за різними напрямками.

Перед канікулами бібліотекарі скоординують свою роботу зі школами та шкільними бібліотеками і разом складають заходи щодо роботи з дітьми на час канікул. Так, на зимові канікули дітей запросили на заходи, присвячені зимовим святкам: «Біла зимонька прийшла, саньми свята принесла». Крім того, в бібліотеці постійно працює «Ігротека», де діти можуть погратися у настільні, комп'ютерні ігри та поспілкуватися з друзями.

У *Баштанській РДБ* проводяться цикли літературних годин «Мандри книжковим Всесвітом». Пройшов конкурс юного казкаря «Жар-Птиці чарівне крило», виставка-вікторина «Хто казки знає, той відгадає», літературний круїз по зимових казках «У замку Снігової Королеви».

У *Доманівській РДБ* ведеться й індивідуальна робота з читачами (рекомендація книг, періодики відповідної тематики), і масові форми роботи: презентація нових енциклопедичних видань, конкурс поетів «Поетична юнь Доманівщини».

У бібліотеці організуються виставки дитячих робіт гуртківців і учнів, наших читачів: оригамі, м'якої іграшки, робіт з бісеру, малюнків тощо.

Оформлено тематичну папку «Творчість юних», книжкову виставку – рекомендацію «На допомогу твоїм захопленням».

Організовано картотеку «Обдаровані діти – надія України».

День захоплених «Мозаїка творчих ідей» - такий цікавий захід відбувся в бібліотеці №5 *ЦБС для дітей м. Миколаєва*. На цьому святі підводились підсумки конкурсу дитячої творчості «Диво

власними руками», у трьох номінаціях: «Паперова філігрань», «Природна фантазія», «Чарівна голочка».

Найкраща пора для творчості – літо. Тому саме цієї пори в бібліотеках проходить найбільша кількість творчих конкурсів, де кожен читач має можливість проявити свої здібності: конкурс на кращу закладку для книги, малюнки, саморобки за мотивами прочитаних книг.

Для реалізації творчих здібностей дітей в бібліотеці №6 ЦБС для дітей м. Миколаєва працює літературно-театральний гурток «Чарівники» (для дітей-учнів 3-6 кл.). Протягом року діти разом з кураторами-бібліотекарями презентували багато цікавих заходів та лялькових вистав: «Живи, Ялинко!», «Айболить поспішає на допомогу», «Як звірі лікували книгу» тощо.

Творчість для дитини є чудовим засобом адаптації у міжособистих відносинах, створення позитивного психоемоційного настрою, сприяє більш комфортному спілкуванню з однолітками. Участь наших юних читачів у виставках-відгуках, рольових іграх, літературних інсценізаціях – це ще одна з форм побудови комунікативної культури дитини.

Конкурси мають сприяти залученню дітей до індивідуального творчого процесу, допоможуть неповторно, своєрідно сприймати прочитане і відобразити це у найрізноманітніших жанрах і видах літератури та мистецтва, в т.ч. і ораторського. Завдяки пропаганді і виховній роботі бібліотеки, у підростаючого покоління повинно відродитися усвідомлення цінності книги і читання.

Але слід зазначити певні **проблеми та недоліки в організації обслуговування творчо здібних дітей.**

Це – недостатня матеріально-технічна база бібліотек Миколаївської області. Більшість сільських бібліотек-філій Миколаївщини не опалюються, тобто не пристосовані для обслуговування юних читачів та організації змістовного дозвілля взимку.

У фондах бібліотек відсутня література з розвитку творчих здібностей юних читачів (книги, нотні видання, образотворчі видання, аудіокасети, аудіодиски, DVD, електронні диски з мистецтва, світової культури, ремесел тощо).

Найбільшу допомогу в обслуговуванні творчо здібних та талановитих дітей надають періодичні видання, такі як: “Дивосвіт”, “Світ дитини”, “Барвінок”, “Журавлик”, “Пізнайко”, “Казковий

вечір”, “Веселка”, “Чомусик”, “Умка”, “Юний натураліст”, “Веселі уроки”, “Паросток”, “Яблунька”, “Однокласник”, “Дивослово”, “Шкільна бібліотека”, “Позакласний час”, “Розкажіть онуку” тощо.

Але треба відзначити, що перелічені назви мають навіть не всі РДБ, а на селі такої періодики немає.

Відсутня проєкційна техніка, музична та аудіоапаратура, ігровий матеріал тощо.

Більшої уваги потребує впровадження комп’ютерних технологій, які суттєво впливають на формування нового змісту роботи дитячої бібліотеки. Не вистачає комп’ютерної техніки. Більшість бібліотек не мають Інтернет-зв’язок. В деяких бібліотеках, що обслуговують дітей, комп’ютерна техніка відсутня.

Незважаючи на проблеми в оновленні бібліотечних фондів, бібліотекарі постійно досліджують інтереси і уподобання своїх читачів для того, щоб надати їм можливість реалізувати свою індивідуальність і майстерність на засіданнях творчих об’єднань.

Робота бібліотек з обдарованими дітьми поступово перетворюється на специфічну сферу бібліотечної діяльності, яка в сучасних умовах потребує оптимального розвитку, всебічної підтримки, відповідного оновлення.

Укладач та комп’ютерний набір:

Редактор:

Відповідальна за випуск:

Задерій Л.Л.

Давидюк Л.І.

Жайворонок Т.А.